

**Inhoudelijke toelichting deelkwalificatie
programma evalueren**

Scouting Academy 2.0 (v1.2)

Inhoudsopgave

1	Inleiding	3
2	Document locatie in de reeks	4
3	Evalueren	5
3.1	Wat is evalueren?	5
3.2	Waarom evalueer je?	5
3.2.1	Het doel van evalueren	5
3.2.2	Het evalueren van een proces	5
3.2.3	Het evalueren van een uitkomst	5
4	Het uitvoeren van een evaluatie	7
4.1	Feedbackregels	7
4.2	Evalueren met jeugdleden	7
4.2.1	Het peilen van een mening	7
4.2.2	Het evalueren van gedrag	8
4.3	Documenteren van een evaluatie	8

1 Inleiding

De *inhoudelijke toelichting voor de deelkwalificatie programma evalueren* is geschreven ter ondersteuning van de kwalificatie Leidinggevenden en Op Kamp.

De inhoudelijke toelichting bij de *deelkwalificatie programma evalueren* is in eerste instantie geschreven voor praktijkbegeleiders en trainers en kan gebruikt worden bij de voorbereiding van opleidingen en trainingen. De kwalificatiekaart is leidend voor de competenties van een leidinggevende. Deze inhoudelijke toelichting is ondersteunend voor praktijkbegeleiders en trainers in het helpen verwerven van de competenties van de kwalificatiekaart door de leidinggevende.

2 Document locatie in de reeks

Deze inhoudelijke toelichting “Programma evalueren” maakt deel uit van een reeks van tien inhoudelijke toelichtingen die speciaal geschreven zijn door Scouting Nederland met doel ondersteuning te bieden voor de ontwikkeling van competenties behorende bij afzonderlijke deelkwalificaties in het geheel van kwalificeren.

Deze inhoudelijke toelichting heeft betrekking op de kwalificatie van Leidinggevende en Op kamp.

3 Evalueren

Een evaluatie is een terugblik op een activiteit, gebeurtenis of uitkomst (2.1), met als doel om verbetering te zoeken voor de toekomst (2.2). Evaluatie is ook een onderdeel van de Plan, Do, Check, (re)Act cyclus zoals beschreven in de inhoudelijke toelichting team coördinatie. Evalueren helpt je om de volgende keer het (nog) beter te doen en terugkerende fouten te vermijden.

3.1 Wat is evalueren?

Een evaluatie in de context van scouting is een terugblik op een activiteit, gebeurtenis of uitkomst, met als doel om eventueel succes in de toekomst te herhalen en waar mogelijk verbetering te zoeken voor de toekomst. Activiteiten die bij scouting geëvalueerd kunnen worden lopen uiteen van een korte activiteit zoals een enkel spel tot aan een lange activiteit zoals een kamp. Een opkomst, een reeks van opkomsten of een dag op een kamp kunnen allemaal het onderwerp zijn van een evaluatie. Ook situaties of gebeurtenissen kunnen worden geëvalueerd. Denk aan een heel leuke, heftige of onverwachte situaties, zoals een calamiteit of probleemgedrag bij een jeugdlid. Er kan worden geëvalueerd binnen een team van leidinggevendenden, zoals speltakleiding of een groepsbestuur, maar ook met jeugdleden kan worden geëvalueerd.

3.2 Waarom evalueer je?

Het doel van evalueren is het zoeken van eventuele verbetering voor de toekomst (2.2.1). Bij het evalueren wordt onderscheid gemaakt tussen het evalueren van een proces (2.2.2) en het evalueren van een uitkomst (2.2.3).

3.2.1 Het doel van evalueren

Zoals de definitie van evalueren duidelijk maakt, is het doel van een evaluatie om succes te herhalen en verbetering te zoeken voor de toekomst. Met een evaluatie geef je jezelf en anderen de kans om te leren van hoe een bepaalde activiteit of situatie is aangepakt.

Een evaluatie kan ook waardevolle andere inzichten opleveren op het gebeurde. Een aanpak die goed werkte hoeft niet de enige juiste te zijn; hoe zouden anderen de activiteit of situatie hebben aangepakt? Een evaluatie kan een goed moment zijn waarbij wordt stilgestaan bij gezamenlijk bereikte successen. Ook een feestelijk moment als afsluiting van een periode, zoals een seizoen of een kamp, is een vorm van evalueren. Men kan elkaar bedanken en in het zonnetje zetten, er kunnen foto's worden bekeken en gezamenlijk worden gegeten.

3.2.2 Het evalueren van een proces

De belangrijkste reden voor het evalueren van een proces is het beantwoorden van de vraag of alles naar verwachting is verlopen, en zo ja, welke acties tot dit succes hebben geleid. En zo niet, wat moet er de volgende keer anders worden aangepakt?

Wanneer een proces wordt geëvalueerd, wordt teruggekeken naar hoe een bijeenkomst, evenement of kamp is verlopen. Ook het periodiek bespreken van de samenwerking binnen een team valt onder het evalueren van een proces. Wanneer er een draaiboek beschikbaar is van hetgeen wordt geëvalueerd, kan dit veel houvast geven in het structureren van de evaluatie.

3.2.3 Het evalueren van een uitkomst

Een evaluatie kan betrekking hebben op een bepaald doel. Dit kan een doel zijn, zoals het beheersen en kunnen toepassen van de platte knoop. Het kan ook gaan om een uitkomst of resultaat, bijvoorbeeld een mooi aangeharkte en ingeplante moestuin na een opkomst over tuinieren. De vraag die gesteld moet worden kan simpel zijn: is het doel of de beoogde uitkomst bereikt? Vaak zal er bij een evaluatie sprake zijn van een combinatie van een procesevaluatie en een uitkomstevaluatie. Hoewel een uitkomstevaluatie van groot belang is als er sprake is van een duidelijk beoogd doel of resultaat, kan een uitkomstevaluatie ook helpen om uit een negatieve stroom van feedback te stappen. Neem een situatie van een pittige procesevaluatie waarbij veel is opgemerkt op acties van

personen, bijvoorbeeld na een groepsactiviteit waarbij de samenwerking tussen leidinggevenden en/of organisatoren niet soepel verliep. Uiteindelijk is er altijd een doel of uitkomst te vinden waarbij kan worden stilgestaan, als is het maar: *'hebben de jeugdleden het naar hun zin gehad?'* Het kan een goede manier zijn om even het grote geheel te bekijken en een zware evaluatie positief af te sluiten.

4 Het uitvoeren van een evaluatie

Een evaluatie is het moment om eerlijk en oprecht te zijn naar elkaar, en dat werkt het best als rekening wordt gehouden met bepaalde feedbackregels (3.1). Ook met jeugdleden kan heel goed worden geëvalueerd (3.2). Om de uitkomst van een evaluatie te kunnen gebruiken in de toekomst dienen er goede notulen te worden gemaakt en bewaard (3.3).

4.1 Feedbackregels

Een evaluatie draait nergens op uit als deelnemers niet eerlijk naar elkaar zijn. In het geval van het benoemen van wat goed ging zal dat minder uitdagend zijn dan wanneer gebreken in iemands handelen moeten worden benoemd. Toch moet dat laatste ook kunnen plaatsvinden, en wel zonder dat de ander zich aangevallen voelt.

Het geven en ontvangen van feedback staat beschreven in de inhoudelijke toelichting persoonlijke ontwikkeling

4.2 Evalueren met jeugdleden

Het evalueren met jeugdleden is nuttig en belangrijk. Het opvragen van hun mening over activiteiten die voor hen zijn georganiseerd kan waardevolle informatie opleveren (3.2.1). Het evalueren van het gedrag binnen een groep kan, mits goed uitgevoerd, helpen om de onderlinge vrede te bewaren (3.2.2).

4.2.1 Het peilen van een mening

We zijn geneigd om bij een evaluatie in scoutingverband vooral te denken aan een evaluatie binnen een team van leidinggevenden of organisatoren van een evenement. Zonde, want het vermaak en de ontwikkeling van jeugdleden is uiteindelijk het doel, en wie anders dan die jeugdleden kunnen het beste vertellen hoe zij een opkomst, kamp of evenement hebben ervaren? Wanneer jeugdleden om hun mening wordt gevraagd, is het belangrijk om het leeftijdseigene in acht te nemen.

Jonge kinderen tot ca. 9 jaar

Bij jonge kinderen is het belangrijk om suggestieve vragen te voorkomen. Een vraag als *'dat was leuk, hè?'* wordt door hen al snel bevestigend beantwoord. De vraag mag ook weer niet te open zijn: op *'wat vond je ervan?'* zal niet snel een diepgaand antwoord komen. Duidelijk afgebakende open vragen zoals *'wat vond je het leukste/minst leuke van vandaag?'* geven de meest waardevolle antwoorden. Jonge kinderen zijn over het algemeen bijzonder eerlijk en zullen niet snel uit beleefdheid zeggen dat ze iets leuk vonden terwijl dat niet zo is. Ook kan het helpen als jonge kinderen een keuze kunnen maken uit een ranglijst, bijvoorbeeld door een cijfer te geven van één tot vijf of te kiezen uit plaatjes die emoties uitbeelden.

Jonge kinderen leven nog erg in de waan van het moment. Een negatieve ervaring aan het einde van een hele leuke dag kan hun oordeel over de gehele dag negatief beïnvloeden. Verder kan van jonge kinderen nog niet worden verwacht dat zij in hun oordeel ook het gevoel van andere jeugdleden meenemen. Wanneer zij als enige een activiteit stom vinden, zal dat ook hun oordeel zijn, ook als zij goed doorhebben dat hun leeftijdsgenoten zich wél hebben vermaakt.

Oudere kinderen vanaf ca. 9 jaar

Oudere kinderen zijn beter in staat om namens een groep te spreken. Dit biedt mogelijkheden door bijvoorbeeld alleen de oudsten van een ploeg jeugdleden te betrekken bij een evaluatie. Het is daarbij belangrijk dat die oudsten van tevoren de gelegenheid krijgen om met hun ploeg een gezamenlijk oordeel op te stellen. Oudere kinderen doorzien doorgaans de rol van hun leidinggevenden in het verloop van een activiteit. Ze zijn daardoor sneller geneigd om uit beleefdheid te zeggen dat ze iets leuk vonden om hun leidinggevende niet te kwetsen. Door van tevoren duidelijk te stellen dat een eerlijke mening het meest op prijs wordt gesteld kan dit worden ondervangen.

4.2.2 Het evalueren van gedrag

Het peilen van meningen is niet de enige manier waarop kan worden geëvalueerd met jeugdleden. Ook de sociale omgang binnen de groep kan prima met jeugdleden besproken worden. Een periodiek evaluatiemoment kan onderlinge spanningen wegnemen wanneer deze op een veilige en constructieve manier besproken worden. Het kost tijd om de jeugdleden bekend te maken met de verwachte feedbackregels, daarom heeft een dergelijke evaluatie vooral meerwaarde op meerdaagse evenementen. Een effectieve manier van feedback geven die aan jeugdleden kan worden geleerd is het 4G-model: **gedrag, gevoel, gevolg en gewenst**.

- **Gedrag.** Beschrijf wat je ziet: *'Ik zie dat jouw spullen steeds op mijn matje liggen in de tent.'*
- **Gevoel.** Beschrijf welk gevoel het gedrag oproept: *'Dat vind ik vervelend, want ik probeer de tent netjes te houden.'*
- **Gevolg.** Beschrijf wat het gedrag veroorzaakt: *'Wij raken nu steeds beiden onze spullen kwijt omdat ze door elkaar komen te liggen.'*
- **Gewenst.** Sluit af door een duidelijke en uitvoerbare wens uit te spreken, waar mogelijk aangevuld door een hulpaanbod: *'Ik zou graag willen dat je je spullen op je eigen matje houdt. Zal ik je in de ochtenden helpen om samen even je slaapplek op te ruimen?'*

Voor een uitgebreide beschrijving van feedback geven zie de inhoudelijke toelichting persoonlijke ontwikkeling.

Houd daarnaast ook het volgende in acht:

- Zorg dat alle jeugdleden aandacht hebben voor de evaluatie. Het is verleidelijk om een evaluatie uit te voeren tijdens een activiteit, zoals knutselen of eten. Jeugdleden die met iets anders bezig zijn hebben over het algemeen geen onverdeelde aandacht, ook al houden ze netjes hun mond.
- Zorg voor een duidelijke regelmaat in de evaluatie, zodat jeugdleden altijd weten wanneer ze hun feedback kwijt kunnen.
- Zorg ervoor dat gedrag diezelfde dag wordt besproken. Gebeurt er iets ná het evaluatiemoment dat toch moet worden besproken? Maak dan de volgende ochtend tijd voor een extra evaluatiemoment, en laat er niet nog eens een hele dag overheen gaan.
- Zorg ervoor dat jeugdleden elkaar laten uitpraten. Wanneer jeugdleden weten dat zij altijd de ruimte krijgen om te reageren op feedback die hen aangaat, zullen ze anderen minder snel onderbreken.
- Neem in acht dat het per groep verschilt hoeveel sturing er nodig is in een evaluatie van gedrag. Wijs een duidelijke voorzitter aan: een leidinggevende of, indien dat gaat, een ouder jeugdlid. De voorzitter heeft als taak om de juiste personen aan het woord te laten. Wanneer irrelevante zaken worden besproken, oude koeien uit de sloot worden gehaald of de feedback op de persoon in plaats van het gedrag wordt gespeeld, grijpt de voorzitter in.
- Ook in een evaluatie van gedrag is een goede balans tussen complimenten en wensen van belang. Spoor jeugdleden aan om goed gedrag en leuke momenten te benoemen.
- Hoe veilig het evaluatiemoment ook is, er zullen altijd jeugdleden zijn die in een groepsevaluatie niets durven te zeggen. Zorg er daarom voor dat altijd duidelijk is bij wie jeugdleden terecht kunnen als hen iets dwarszit dat ze niet in de groep durven te bespreken en herhaal dit bij voorkeur dagelijks.

4.3 Documenteren van een evaluatie

Het overkomt de besten: een jaarlijks evenement waar lang aan is gewerkt wordt afgerond, er heeft een goede evaluatie plaatsgevonden waarbij de goede en minder goede punten prima zijn benoemd, en voor je het weet is er een jaar verstreken en komt het evenement er weer aan. *'Vorige keer ging er iets heel goed, maar waren we niet ook tegen iets aangelopen waar we dit keer echt op moeten*

letten? Wie weet het nog?'

Zie hier het belang van een goede documentatie van een evaluatie. Het doel van een evaluatie is immers om lessen te trekken voor de toekomst, maar wanneer deze lessen in de vergetelheid raken is de evaluatie voor niets geweest. Bij alle soorten evaluaties geldt dat het van belang is om een notulist aan te wijzen die een samenvatting maakt van wat er besproken wordt. Deze notulen worden inzichtelijk gemaakt aan de deelnemers, en als er overeenkomst is over wat er is opgeschreven worden de notulen op een centrale plek bewaard.